

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XLII. Cùm causam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

ius habet quidpiam petendi; huic enim ordinariè postulare non licet, vt testes recipiantur super causâ, cum is arbitrato suo agere possit, neque conueniens sit, vt causâ actoris priùs instruat, quàm inchoët & ordinariè testes actoris, lite non contestatâ, non recipiantur iuxta ea, quæ dicta sunt in *c. ult. vt lite non contestata*, quòd si verò casus accidat, vt actio intentari non possit, nisi priùs receptis ac publicatis testimoniis, tum & actor petere id poterit v.g. hæres, qui vult agere ex testamento, sicuti ex Hostiensis docet *Felinus. hic. n. 7. Imola. n. 3.*

3 Not. III. Cum testes recipiuntur ac publicantur ad perpetuam rei memoriam & securitatem alicuius, debet parti alteri, cuius interest, denuntiari, vt veniat & intersit, quòd si adesse nolit, aut legitimè citata non compareat, nihilominus in negotio proceditur, vt hic & in *cir. l. ult. vbi Salicetus ait*, quòd reus non possit compellere eum, qui se creditorem eius dicit ad agendum, sed possit petere, vt testes examinentur ad perpetuam rei memoriam, vel possit petere à iudice vt actori illi seu creditori præfigatur tempus, intra quod agat.

4 Adde consultum esse vt in instrumento ponatur parti aduersè legitimè denuntiatum fuisse, vt receptioni testium intersit, cum enim ea extrinseca sit actui, interuenisse non præsumitur, sed ab asserente probari debet, vt docet hic *gl. finalis. Abbas in c. Albericus. n. 6. hoc tit.* & sumitur ex *l. Quacunque. 13. ff. de Public. in rem act.* vbi dicitur, ei, qui à pupillo se emisse ait, probandum incumbere, quòd tutoris auctoritas interuenerit, vbi rationem dant DD. quòd hæc sit extrinseca solennitas, quæ non præsumitur, sed probari debet. Alia verò est solennitas intrinseca siue substãtialis actui, vt si quis fateatur testamentum factum esse, præsumitur legitimum numerum interuenisse, aut si quis fateatur emancipationè factâ, præsumitur omnia solenniter acta fuisse. *l. Ab eâ parte. 5. ff. de prob. §. ult. Insti. de fideiuss.* excipiunt tamen DD. hic apud *Felinum. n. 3.* quòd in factis antiquis præsumuntur interuenisse solennitates etiã extrinseca propter probandi difficultatem.

Dicit aliquis, etiam Presbyter nomine Ecclesie agere potuisset actione negatoriâ in re, vt declararetur Ecclesiam liberâ esse seu alteri jus nullum in re competere iuxta *l. Etsi forte. 5. §. Sciendum ff. Si seruus vindicetur*. Resp. licet agere posset, non tamen ad id obligatur, sed potest sibi remedium opportunius eligere defendendi se, seu potius prouidendi sibi aduersus futuram actione alterius.

Dico itaque breuiter, quòd Presbyter in hoc casu agere possit & non agere, puta tamen securius esse non agere, sed tantum prouidere, ne contra ipsum agatur, ita cum Hostiensis docet hic *Imola, columnâ. 2. Abbas & Felinus. n. 5.* denique adiungit *gl. hic. verb. monumenta*, quòd Presbyter seu rector nomine Ecclesie suæ conditione ex lege, aut iudicis implorato officio, cogere debuisset Patronum, vt daret instrumentum promissæ libertatis, vt constat ex *l. Sicut. 21. C. de liberali causâ. vbi dicitur*, quòd Patronus, qui manumisit, manumissionis instrumentum præstare cogatur, vnde vniuersim colligunt DD. hic nominatim *Felinus. n. 8. Bart. in l. Si finita. §. Eleganter. n. 3. ff. de damno infecto*, quòd creditor si debitum recepit, vel pactum non petendi fecit, eius rei confessione scriptam seu apocham tradere debeat, cum id ipsi non obsit, alteri verò hoc profit, eumq; in suo iure securum reddat, iuxta *l. 2. ff. Solutio matrimonio*. quòd si verò accidat, vt etiã vicissim creditor v.g. dominus fundi, qui à colono pensiones accepit, satis securus non sit, ne fortè successu temporis fundum vt proprium sibi vendicet, tunc cogi potest ad dandam antapocham gegen Revers / seu gegen Verschreiben per quam confitetur se pensionem quot annis soluisse, vt ita facultas præscribendi tollatur. *l. Plures. 19. de fide instrum.* & videri potest *gl. in l. ult.* vbi notatur, quòd apocha datur à creditore debitori, antapocha à debitore creditori.

CAPITVLVM XLII.

Cùm causam.

PARAPHRASIS.

Monasterium S. Martini vendiderat quaedam

dam possessiones ciuibus Viterbiensibus, sed quia se lasum existimauit ultra dimidium pretii iusti, actionem mouit emptoribus, ex remedio legis 2. cod. de rescindenda vendit. vt vel contractus rescindatur, vel iustum pretium suppleatur, cum autem Monasterium lationem vltra dimidium iusti per testes probasset & in iudicio obtinuisset, ciues Viterbienses elegerunt alteram partem, vt pretium iustum supplerent, sed quia neque de pretio iusto conuenire poterant, dubitabatur, num monasterium eosdem testes, qui antea de latione vltra dimidium iusti absolute deposuerunt, facta publicatione, denudò producere possit, vt deponant super valore iusto possessionum, ad hoc respondet Innoc. III. omnino esse admitteudos, quia non super eodem articulo producuntur, cum aliud sit probare deceptionis excessum, aliud verò probare quantitatem valoris.

S V M M A R I V M.

1. Venditor agens ex l. 2. de rescind. vendit. & c. 3. de Except. tantum probare debet, se vltra dimidium pretii iusti lasum esse, vt rescindatur venditio, vel suppleatur pretium.
2. Publicatis attestacionibus testes iidem produci possunt super articulo connexo tamen cum antiquis eiusdem cause.

NOTA I. Venditor agens ex lege 2. c. de rescindenda vendit. & c. 3. de except. tantum probare debet se vltra dimidium pretii iusti lasum esse, hoc enim probato rescindetur venditio, nisi emptor malit supplere, quatenus minus pretio iusto dedit, tunc verò disputandum erit de vero valore seu pretio iusto rei venditæ, illudque æstimabitur tum ex qualitate rei, loci opportunitate, ad quantitatem reddituum, qui inde prouenire solent, si de re immobili sermo sit, tum ex pretio similium finitimorum fundorum, secundum gl. Bart. & alios in cit. l. 2. gl. hic. ver. b. præterea per testes aut per peritos rerum æstimatores, qui si non conueniant in-

ter se, tum iudex arbitrari debebit, quod iustum & æquum est, vti tradit Menochius casu 143. Alciard. concl. 1225. n. 7.

NOTA II. Publicatis attestacionibus testes etiam iidem produci possunt super articulo alio se u nouo pertinente tamen ad causam, seu connexo cum prioribus antiquis articulis, de hoc dixi in c. Fraternalitatis. 17. hoc tit.

CAPITVLVM XLIII.

Albericus.

P A R A P H R A S I S.

Albericus miles à putatiã vxore suã per capituli Rauennatenfis iudicium separatus fuit, aliamque deinde vxorem duxit, ex eãque liberos procreauit, sed quia sententia illa diuortii in scripturam redacta non fuerat, ipseque timebat, ne sibi, & liberis ex alterã muliere legitimè natis præiudicium aliquando generaretur, supplicauit Innoc. III. vt testes, qui diuortii latæ sententiæ interfuerant, recipi curaret, quamobrem mandat hinc Pontifex, vt testes super eã re recipiantur & depositiones ipsorum in publicam scripturam redigantur.

Videtur hoc tempore Sedes Rauennatenfis Archiepiscopalis Ecclesiæ vacasse, vt causa ista matrimonialis coram capitulo agitata fuerit; quia capitulum cathedrale vacante sede exercet omnem iurisdictionem Episcopalem. c. Cum olim. 14. de maioritate. vide quæ dicam in c. Præterea. 7. de testibus cogendis.

S V M M A R I V M.

1. Videtor causa petere potest, vt super sententia lata instrumentum conficiatur ad perpetuam rei memoriam.

NOT. Vnicum. Consultum est, vt cum sententia ex scripto profertur, iuxta c. ult. de sent. & re iudicatã in 6. testes adhibeantur; tunc verò petere potest is, pro quo sententia la ta